

Drept financiar. Note de curs

Ediția a 4-a revizuită și adăugită

CUPRINS

CAPITOLUL I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE	1
<i>Secțiunea 1. Structura dreptului financiar</i>	1
§1. Finanțele publice	1
§2. Definiția dreptului financiar	3
<i>Secțiunea a 2-a. Izvoarele dreptului financiar</i>	3
§1. Norme constituționale	3
§2. Legislație principală	4
§3. Legislație secundară	5
§4. Legislație europeană	5
<i>Secțiunea a 3-a. Noțiuni specifice dreptului financiar</i>	6
<i>Secțiunea a 4-a. Raporturi de drept financiar</i>	7
§1. Dreptul bugetar	7
§2. Dreptul fiscal	10
2.1. Drept material fiscal	10
2.2. Drept procedural fiscal	11
2.3. Procedura impunerii	14
<i>Secțiunea a 5-a. Instituții și autorități competente</i>	15
§1. Autorități naționale	15
1.1. Autorități centrale	15
1.2. Autorități locale	18
1.3. Autorități în teritoriu	20
§2. Autorități europene	20
§3. Autorități judiciare	21
3.1. Instanțe naționale	22
3.2. Instanțe europene	22
 CAPITOLUL AL II-LEA. PROCEDURA BUGETARĂ	 24
<i>Secțiunea 1. Aspecte generale</i>	24
§1. Sistemul bugetar	24
1.1. Definiție	24
1.2. Sistemul bugetar național	25
1.3. Sistemul bugetar al UE	27
§2. Sistemul de venituri și cheltuieli publice	27
2.1. Sursa finanțelor publice – veniturile publice	27
2.1.1. Bugetul de stat	28

Respect pentru oameni și țară

2.1.2. Bugetele locale	29
2.1.2.1. Cote defalcate	29
2.1.2.2. Sume defalcate	30
2.1.2.3. Transferurile consolidabile	32
2.1.3. Bugetul asigurărilor sociale	32
2.1.4. Bugetul UE	33
2.2. Destinațiile finanțelor publice – cheltuielile publice	34
2.2.1. Bugetul de stat	34
2.2.2. Bugetele locale	34
2.2.3. Bugetul asigurărilor sociale	35
2.2.4. Bugetul UE	35
§3. Structura bugetului	36
3.1. Sistemul bugetar național	36
3.1.1. Principalele categorii de venituri	37
3.1.2. Principalele categorii de cheltuieli	38
3.2. Sistemul bugetar european	39
§4. Principiile procedurii bugetare	39
4.1. Principii generale	40
4.1.1. Principiul universalității	40
4.1.2. Principiul neafectării veniturilor	40
4.1.3. Principiul publicității	41
4.1.4. Principiul unității	42
4.1.5. Principiul anualității	42
4.1.6. Principiul specializării	43
4.1.7. Principiul unității monetare	43
4.1.8. Principiul echilibrului bugetar	44
4.2. Alte reguli bugetare	44
<i>Secțiunea a 2-a. Elaborarea bugetelor</i>	45
§1. Ordonatorul de credite	45
§2. Cadrul bugetar al României	45
§3. Elaborarea bugetului de stat	46
3.1. Elaborarea indicatorilor macroeconomici și sociali	47
3.2. Stabilirea limitelor de cheltuieli	47
3.3. Scrisoarea-cadru	48
3.4. Elaborarea propunerilor bugetare	49
3.5. Definitivarea limitelor de cheltuieli	49
3.6. Definitivarea propunerilor de proiect	50

3.7. Elaborarea proiectelor de buget și proiectelor legilor bugetare anuale	50
3.8. Însușirea proiectelor de buget și de legi bugetare anuale	51
3.9. Înaintarea spre aprobare	51
§4. Elaborarea bugetelor locale	52
4.1. Elaborarea indicatorilor macroeconomici și sociali	52
4.2. Stabilirea limitelor de cheltuieli	52
4.3. Scrisoarea-cadru	52
4.4. Elaborarea propunerilor de proiect	53
4.5. Centralizarea propunerilor de proiect	53
4.6. Definitivarea limitelor de cheltuieli	53
4.7. Definitivarea proiectelor de buget	54
4.8. Controlul bugetelor locale	54
4.9. Înaintarea spre aprobare	54
§5. Elaborarea bugetelor fondurilor speciale	54
5.1. Bugetul asigurărilor sociale de stat	54
5.2. Bugetul asigurărilor pentru șomaj	55
5.3. Bugetul asigurărilor de sănătate	55
§6. Elaborarea bugetului Uniunii Europene	56
6.1. Estimările instituțiilor europene	56
6.2. Elaborarea proiectului de buget	56
6.3. Lectura Consiliului	56
6.4. Lectura Parlamentului	57
6.4.1. Adoptarea simplă – a doua lectură a Consiliului	57
6.4.2. Adoptarea complexă – Comitetul de consiliere	57
<i>Secțiunea a 3-a. Aprobarea bugetelor</i>	57
§1. Aprobarea bugetului de stat	57
§2. Aprobarea bugetelor locale	58
§3. Adoptarea bugetelor fondurilor speciale	59
§4. Aprobarea bugetului Uniunii Europene	59
<i>Secțiunea a 4-a. Execuția bugetară</i>	61
§1. Execuția bugetară în sistemul bugetar național	61
1.1. Repartizarea pe trimestre a veniturilor și cheltuielilor bugetare	62
1.2. Execuția de casă	64
1.3. Realizarea veniturilor la buget	64
1.4. Efectuarea cheltuielilor bugetare	66
1.4.1. Etapa preliminară	67

Respect pentru o	1.4.2. Etapa principală	68
02	1.4.2.1. Angajarea creditului bugetar	69
12	1.4.2.1.1. Contracte administrative	69
12	1.4.2.1.2. Contractul de muncă ori actul	
12	administrativ de numire	71
52	1.4.2.1.3. Decizii ale ordonatorului de credite	73
52	1.4.2.2. Lichidarea cheltuielilor	73
52	1.4.2.3. Ordonanțarea cheltuielilor	76
60	1.4.2.4. Plata	77
62	1.5. Monitorizarea exercitată de Ministerul	
62	Finanțelor Publice	77
62	1.6. Modificarea destinației creditelor bugetare	77
62	1.6.1. Virarea de credite	77
72	1.6.2. Transferul de credite	78
82	1.6.3. Suplimentarea de credite	79
82	1.6.4. Anticiparea de credite	79
82	1.6.5. Blocarea de credite	80
82	1.6.6. Anularea de credite	80
82	§2. Execuția bugetară în sistemul bugetar al Uniunii	
82	Europene	80
82	2.1. Gestiunea directă – centralizată	81
82	2.2. Gestiunea directă – partajată cu statele membre	81
82	2.3. Gestiunea indirectă	81
82	2.4. Operațiuni de venituri	82
82	2.5. Operațiuni de cheltuire	82
82	<i>Secțiunea a 5-a. Încheierea procedurii bugetare anuale</i>	83
82	§1. Încheierea procedurii bugetare în sistemul bugetar	
82	național	83
82	1.1. Bugetele centrale	83
82	1.2. Bugetele locale	84
82	§2. Încheierea procedurii bugetare în sistemul bugetar	
82	al Uniunii Europene	84
82	<i>Secțiunea a 6-a. Controlul exercițiului financiar</i>	84
82	§1. Controlul în sistemul bugetar național	84
82	1.1. Controlul intern/managerial	84
82	1.2. Controlul financiar preventiv	85
82	1.3. Auditul public intern	86
82	1.4. Controlul ulterior al Curții de Conturi	86
82	§2. Controlul financiar al bugetelor centrale	87

§3. Controlul financiar al bugetelor locale	87
§4. Controlul în sistemul bugetar al Uniunii Europene	88
4.1. Audit intern	88
4.2. Audit extern	88
<i>Secțiunea a 7-a. Răspunderea ordonatorilor de credite în procedura bugetară</i>	88
§1. Aspecte privind răspunderea penală	89
§2. Aspecte privind răspunderea contravențională	90
<i>Secțiunea a 8-a. Insolvența unităților administrativ-teritoriale</i>	91
§1. Starea de criză financiară	91
§2. Starea de insolvență	93

CAPITOLUL AL III-LEA. REGIMUL JURIDIC AL DREPTURILOR

ȘI OBIGAȚIILOR FISCALE 95

<i>Secțiunea 1. Temeiul faptic și legal al drepturilor și obligațiilor fiscale</i>	95
§1. Principiile fiscalității	95
§2. Drepturile și obligațiile fiscale	96
§3. Tipuri de obligații fiscale – aspecte generale	98
3.1. Impozitele	98
3.1.1. Impozitele directe	99
3.1.1.1. Persoanele juridice	99
3.1.1.2. Persoanele fizice	101
3.1.1.3. Entitățile fără personalitate juridică	104
3.1.2. Impozitele indirecte	104
3.1.3. Impozitele centrale	105
3.1.4. Impozitele și taxele locale	105
3.2. Taxele	106
3.3. Contribuțiile sociale	107
3.4. Alte sume	107
§4. Elementele raportului juridic de impunere	108
4.1. Subiectul impunerii	108
4.1.1. Contribuabilul	108
4.1.2. Plătitorul	109
4.1.3. Persoana impozabilă	110
4.1.4. Suportatorul impunerii	111
4.2. Faptul juridic generator al impunerii	111
4.3. Obiectul impunerii	113
4.4. Cota de impunere	114

4.5. Lichidarea și colectarea impunerii	115
4.6. Consecințele juridice ale neexecutării obligațiilor	
fiscale	116
§5. Optimizarea fiscală	118
§6. Activitate dependentă vs. activitate independentă	121
<i>Secțiunea a 2-a. Obligațiile fiscale directe ale persoanei</i>	
<i>juridice</i>	122
§1. Impozitul pe profit	122
1.1. Persoane impozabile	122
1.1.1. Definiție și forme de persoane juridice	122
1.1.2. Capacitatea fiscală	125
1.1.3. Condiții generale privind răspunderea fiscală	126
1.2. Determinarea impozitului pe profit – calculul rezultatului fiscal	126
1.2.1. Sfera de cuprindere a impozitului	126
1.2.2. Baza impozabilă	128
1.2.3. Deductibilitatea cheltuielilor	129
1.2.4. Rezerve și provizioane	133
1.2.5. Regimul bunurilor – Amortizarea fiscală	134
1.3. Regimul contabil	136
1.3.1. Redactarea documentelor justificative	136
1.3.2. Înregistrarea documentelor justificative	138
1.3.3. Întocmirea situațiilor contabile recapitulative	140
1.3.4. Întocmirea declarațiilor fiscale	142
1.4. Declararea și plata impozitului	142
1.5. Regimul fiscal aplicabil fuziunilor, divizărilor totale, divizărilor parțiale, transferurilor de active și achizițiilor de titluri de participare între persoane juridice române	143
1.6. Regimul fiscal aplicabil societăților-mamă și filialelor acestora din diferite state membre	147
1.7. Norme împotriva practicilor de evitare a obligațiilor fiscale care au incidență directă asupra funcționării pieței interne	148
§2. Impozitul pe venitul microîntreprinderilor	149
2.1. Persoane impozabile	149
2.2. Regimul fiscal	150

§3. Entitatea fără personalitate juridică	153
3.1. Forme de lucru	153
3.2. Tratatamentul fiscal	154
§4. Angajarea răspunderii solidare	155
§5. IP versus IVM	157
<i>Secțiunea a 3-a. Obligațiile fiscale directe ale persoanei fizice</i>	157
§1. Persoane impozabile	157
1.1. Capacitatea fiscală a persoanei fizice	158
1.2. Reprezentarea fiscală	159
1.3. Transmiterea calității de contribuabil	159
§2. Moduri de stabilire a veniturilor impozabile	159
2.1. Reținerea la sursă	160
2.2. Sistemul declarativ	160
2.2.1. Sistemul forfetar	160
2.2.2. Sistemul real	161
2.3. Sistemul contabil aplicabil persoanelor fizice	163
§3. Impozitul pe venit – forme și venituri impozabile	168
3.1. Veniturile din activități independente	168
3.2. Veniturile din salarii și veniturile asimilate	173
3.3. Veniturile din cedarea folosinței bunurilor	175
3.4. Veniturile din investiții	177
3.5. Veniturile din pensii	180
3.6. Veniturile din activități agricole, silvicultură și piscicultură	181
3.7. Veniturile din premii și jocuri de noroc	182
3.8. Veniturile din transferul proprietăților imobiliare	183
3.9. Veniturile din alte surse	184
3.10. Venitul net anual impozabil	184
<i>Secțiunea a 4-a. Contribuțiile sociale</i>	186
§1. Regimul juridic general	186
§2. Contribuțiile de asigurări sociale datorate bugetului asigurărilor sociale de stat – pensii	188
2.1. Contribuabilii/plătitorii de venit	188
2.2. Veniturile pentru care se datorează contribuția	189
2.3. Cotele de contribuții sociale obligatorii	190
2.4. Stabilirea, plata și declararea contribuțiilor	191

§3. Contribuțiile de asigurări sociale de sănătate datorate bugetului Fondului național unic de asigurări sociale

de sănătate _____ 191

3.1. Veniturile pentru care se datorează contribuția _____ 193

3.2. Cotele de contribuții sociale obligatorii _____ 195

3.3. Stabilirea, plata și declararea contribuțiilor _____ 195

§4. Contribuția asiguratorie pentru muncă _____ 196

4.1. Contribuabilii/plătitorii de venit _____ 196

4.2. Veniturile pentru care se datorează contribuția _____ 197

4.3. Cotele de contribuții sociale obligatorii _____ 197

4.4. Stabilirea, plata și declararea contribuțiilor _____ 197

Secțiunea a 5-a. Obligații fiscale indirecte. TVA _____ 198

§1. Aspecte generale _____ 198

§2. Persoana impozabilă _____ 199

2.1. Criterii de determinare _____ 200

2.2. Înregistrarea în scopuri de TVA _____ 208

§3. Operațiuni taxabile _____ 214

3.1. Livrarea de bunuri _____ 214

3.2. Prestarea de servicii _____ 217

3.3. Schimbul de bunuri ori servicii _____ 220

3.4. Achizițiile intracomunitare de bunuri _____ 220

3.5. Importul de bunuri _____ 222

3.6. Scutiri _____ 222

§4. Determinarea TVA _____ 225

4.1. Faptul generator și exigibilitatea TVA _____ 225

4.2. Baza de impozitare _____ 228

4.3. Regimul deducerilor _____ 232

4.3.1. Reguli de fond privind deducerea TVA _____ 235

4.3.2. Reguli de formă privind deducerea TVA.

Factura _____ 240

4.3.3. Ipoteze speciale _____ 244

4.3.4. Deducerea la TVA și fraudă _____ 246

4.4. Regimuri speciale în materie de TVA _____ 247

§5. Cotele TVA _____ 249

§6. Obligații contabile și declarative. Decontul de TVA _____ 250

6.1. Obligații contabile _____ 250

6.2. Obligații declarative _____ 251

§7. Plata TVA. Rambursarea TVA _____ 252

Secțiunea a 6-a. Obligații fiscale indirecte. Accize	255
§1. Aspecte generale	255
§2. Accize armonizate	255
2.1. Produse accizabile	255
2.2. Persoane impozabile	256
2.3. Regimul suspensiv de accize	257
2.4. Regimul de stabilire a obligațiilor fiscale	259
§3. Alte produse accizabile	260
Secțiunea a 7-a. Obligații fiscale către bugetele locale	261
§1. Regimul juridic general	261
§2. Impozitul și taxa pe clădiri	261
§3. Impozitul și taxa pe teren	263
§4. Impozitul pe mijloacelor de transport	265
§5. Taxa pentru eliberarea certificatelor, avizelor și autorizațiilor	265
§6. Taxa pentru folosirea mijloacelor de reclamă și publicitate	266
§7. Impozitul pe spectacole	267
§8. Taxe speciale	268
§9. Alte taxe locale	268
Secțiunea a 8-a. Taxe	269
§1. Regimul juridic general	269
§2. Raportul juridic fiscal privitor la taxe	269
2.1. Subiectul	269
2.2. Conținutul raportului juridic	270
2.3. Baza de impunere	270
§3. Stabilirea și colectarea taxelor	271

CAPITOLUL AL IV-LEA. PROCEDURI DE STABILIRE ȘI

EVIDENȚIERE ALE OBLIGAȚIILOR FISCALE 273

Secțiunea 1. Principiile procedurii fiscale 273

Secțiunea a 2-a. Competența organelor fiscale 274

Secțiunea a 3-a. Înregistrarea fiscală 276

§1. Persoanele înregistrabile 276

§2. Procedura de înregistrare 278

2.1. Declarația de înregistrare fiscală 278

2.2. Codul de identificare fiscală 280

2.3. Certificatul de înregistrare fiscală 281

2.4. Registrul contribuabililor 282

<i>Secțiunea a 4-a. Actul administrativ fiscal</i>	283
--	-----

<i>Secțiunea a 5-a. Stabilirea creanțelor și obligațiilor fiscale</i>	289
---	-----

§1. Titlurile de creanță fiscală	289
----------------------------------	-----

1.1. Declarația fiscală	290
-------------------------	-----

1.2. Decizia de impunere	293
--------------------------	-----

1.3. Stabilirea bazei de impozitare prin estimare	295
---	-----

§2. Rezerva verificării ulterioare	296
------------------------------------	-----

<i>Secțiunea a 6-a. Prescripția dreptului de a stabili creanțe fiscale</i>	296
--	-----

<i>Secțiunea a 7-a. Control fiscal</i>	302
--	-----

§1. Inspekția fiscală	303
-----------------------	-----

1.1. Subiectele inspekției fiscale	303
------------------------------------	-----

1.2. Obiectul inspekției fiscale	303
----------------------------------	-----

§2. Reguli specifice derulării inspekției fiscale	304
---	-----

2.1. Avizul de inspekție fiscală	304
----------------------------------	-----

2.2. Locul și durata inspekției fiscale	305
---	-----

2.3. Obiectul inspekției fiscale	305
----------------------------------	-----

2.4. Drepturile și obligațiile contribuabilului	306
---	-----

§3. Finalizarea inspekției fiscale	307
------------------------------------	-----

3.1. Acte fiscale de control	307
------------------------------	-----

3.2. Concluziile inspekției fiscale	309
-------------------------------------	-----

§4. Controlul inopinat	310
------------------------	-----

§5. Controlul antifraudă	311
--------------------------	-----

§6. Verificarea situației fiscale personale	311
---	-----

§7. Verificarea documentară	312
-----------------------------	-----

CAPITOLUL AL V-LEA. PROCEDURI DE STINGERE A

OBLIGAȚIILOR FISCALE	313
-----------------------------	------------

<i>Secțiunea 1. Executarea voluntară a obligațiilor fiscale</i>	313
---	-----

§1. Plata	313
-----------	-----

1.1. Cine poate face plata?	314
-----------------------------	-----

1.2. Termenul de plată	314
------------------------	-----

1.3. Modul de plată	315
---------------------	-----

1.4. Data plății	316
------------------	-----

§2. Compensarea și dreptul de restituire/rambursare	317
---	-----

§3. Restituirea de sume	318
-------------------------	-----

§4. Ordinea stingerii obligațiilor fiscale	319
--	-----

<i>Secțiunea a 2-a. Incidente în procedura de executare a obligațiilor fiscale</i>	320
§1. Obligațiile fiscale accesorii	320
§2. Înlesniri la plată	322
2.1. Constituirea de garanții	324
2.2. Măsurile asigurătorii	325
<i>Secțiunea a 3-a. Executarea silită a obligațiilor fiscale</i>	327
§1. Prescripția dreptului de a cere executarea silită și a dreptului de a cere restituirea	327
§2. Procedura de executare silită	329
2.1. Executarea silită prin poprire	332
2.2. Executarea silită a bunurilor mobile	334
2.3. Executarea silită a bunurilor imobile	335
§3. Valorificarea bunurilor puse sub sechestru	336
3.1. Valorificarea bunurilor prin înțelegerea părților	337
3.2. Valorificarea bunurilor prin vânzare directă	337
3.3. Valorificarea bunurilor prin vânzare la licitație	337

CAPITOLUL AL VI-LEA. CONTESTAREA ACTELOR EMISE

DE ORGANELE FISCALE 339

Secțiunea 1. Contestarea actelor emise de organele fiscale 339

§1. Contestarea administrativă – procedură prealabilă obligatorie	340
§2. Contestarea judiciară a soluției din procedura prealabilă	345
2.1. Procedura în cazul acțiunilor în anulare	349
2.2. Procedura de judecată în cazul acțiunilor în obligația de a face	351
2.3. Suspendarea judiciară a executării actului administrativ fiscal	353
§3. Căi de atac	355

Secțiunea a 2-a. Contestarea la executare silită 356

Secțiunea a 3-a. Contestarea procesului-verbal de sancționare a unei contravenții fiscale 359

CAPITOLUL AL VII-LEA. DREPTUL FISCAL ÎN PLAN

EXTRANAȚIONAL 361

Secțiunea 1. Dreptul Uniunii Europene și obligațiile fiscale 361

§1. Aspecte generale	361
----------------------	-----

§2. Impozitele directe în spațiul Uniunii Europene	361
2.1. Impunerea persoanei fizice	362
2.2. Impunerea persoanelor juridice	362
2.3. Interzicerea impunerilor interne discriminatorii	363
2.4. Obligația de neutralitate privitor la libertățile fundamentale	364
2.4.1. Nediscriminarea pe teme de cetățenie ori naționalitate	365
2.4.2. Libertatea de circulație a mărfurilor	366
2.4.3. Libertatea de circulație a persoanelor	367
2.4.3.1. Lucrătorii	367
2.4.3.2. Dreptul de stabilire	368
2.4.3.3. Impozitarea societăților	369
2.4.4. Libertatea de circulație a serviciilor	369
2.4.5. Libertatea de circulație a capitalurilor	371
§3. Impozitele indirecte în spațiul Uniunii Europene	371
3.1. TVA	372
3.2. Accize	372
3.3. Taxele vamale – Uniunea vamală	373
3.4. Interzicerea taxelor cu efect echivalent taxelor vamale	374
3.5. Interzicerea ajutoarelor de stat	375
§4. Cooperarea administrativă în materie fiscală	376
4.1. Cooperarea administrativă privind fiscalitatea directă	377
4.2. Cooperarea administrativă privind TVA	377
4.3. Cooperarea administrativă privind accizele	378
4.4. Recuperarea creanțelor fiscale	378
§5. Sesizarea Curții	378

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ	381
-------------------------------	------------

CAPITOLUL I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE

Secțiunea 1. Structura dreptului financiar

§1. Finanțele publice

Dreptul financiar^[1] este ramura dreptului public ce reunește norme juridice privind administrarea finanțelor publice. Astfel, se reglementează regimul juridic al resurselor bănești aflate la dispoziția puterii publice, necesare pentru îndeplinirea sarcinilor și funcțiilor sale, care se constituie, gestionează și utilizează în cadrul sistemului bugetar național.

Sistemul finanțelor publice se prezintă ca ansambluri de acte și operațiuni financiare grupate în raport de finalitatea lor practică: constituirea resurselor financiare ale instituțiilor publice și utilizarea acestor resurse financiare în scopul de a îndeplini funcțiile specifice ale acestor instituții publice.

Finanțele publice se constituie pentru funcționarea administrațiilor publice centrale sau locale, care efectuează operațiuni de repartitie^[2] sau de producere de servicii necomerciale, pornind de la resursele provenind în majoritatea lor (direct sau indirect) din prelevări obligatorii. Sunt astfel de servicii: serviciile medicale publice, serviciile educaționale publice, serviciile sociale, serviciile administrative: evidența populației, administrarea drumurilor etc.

Finanțele publice îndeplinesc o *funcție de repartitie*^[3] prin transferuri de resurse, realizate, în virtutea legii, în două sensuri: de la persoane fizice,

^[1] Prezenta lucrare este cadru general pentru cercetarea autoarei în materia dreptului financiar și asigură locul comun pentru majoritatea aspectelor ce țin de dreptul financiar, dreptul fiscal, procedură fiscală, fiscalitate europeană. În consecință, o serie de noțiuni, definiții, clasificări, teme de reflecție din prezenta lucrare sunt reluate/adaptate/dezvoltate în alte lucrări ale autoarei. Spre exemplu, în lucrarea I.M. COSTEA, *Fiscalitate europeană. Note de curs*, București, Ed. Hamangiu, 2016, au fost reluate unele aspecte în considerarea metodei de redactare specifică notelor de curs, cu prezentarea integrată a dispozițiilor de drept național și de drept european.

^[2] Pentru detalii, a se vedea M.ȘT. MINEA, C.F. COSTAȘ, *Dreptul finanțelor publice*, vol. I, *Drept financiar*, Ed. Sfera Juridică, Cluj-Napoca, 2006, p. 15.

^[3] Pentru detalii, a se vedea D.D. ȘAGUNA, *Drept financiar public*, ed. a 5-a, Ed. C.H. Beck, București, 2012, p. 13.

juridice ori alte entități către fondurile publice și de la fondurile publice către beneficiarii acestora reprezentați de persoane fizice, persoane juridice ori alte entități. Funcția de repartitie își are originea în proporționalitatea obligațiilor fiscale cu veniturile și în accesarea serviciilor publice proporțional cu nevoile.

În literatura de specialitate, finanțele publice sunt analizate sub mai multe aspecte^[1]: un sistem de relații economice, prin care se transferă resurse financiare din mediul economic spre mediul public și înapoi în mediul economic; un sistem de fonduri financiare, centrale, locale sau speciale; un sistem de planuri financiare pe termen scurt ori mediu, corelate cu evoluția economiei; un sistem de instituții și organe care participă la raporturi juridice specifice.

În exercitarea puterii lor financiare, autoritățile publice trebuie să respecte o serie de *reguli*: reguli bugetare, care privesc procedura bugetară; reguli contabile, relative la executarea bugetului și la gestiunea patrimoniului; reguli fiscale, aferente principalelor venituri publice: impozite, taxe, contribuții.

Mecanismul socio-economic de constituire a finanțelor publice se fundamentează pe principii specifice statului de drept și implică un sistem de norme juridice. Intervenția normativă în acest domeniu asigură: un cadru de colectare a resurselor publice și un cadru de utilizare a acestor resurse. Prin gradul de specificitate și tehnicitate a normelor în materie, ansamblurile de norme juridice s-au consolidat în ramuri de drept.

La nivelul literaturii de specialitate, ansamblul normelor juridice ce reglementează de plano resursele financiare publice au fost tratate ca: *dreptul finanțelor publice*^[2], *drept financiar public*^[3], *finanțe publice*^[4], *drept fiscal*^[5]. Unii autori tratează materia în sistem unitar, reunind sub denumirea drept financiar ansamblul tuturor normelor care reglementează finanțele publice; alți autori disting, în cadrul dreptului finanțelor publice, între drept financiar și drept fiscal. Autonomia normelor de drept fiscal devine din ce în ce mai pronunțată, fiind consacrată ca materie distinctă.

În dinamica prezentei lucrări, vom porni de la premisa unei materii de studiu unitare: drept financiar. Ne exprimăm o rezervă față de utilitatea atributului public, pentru a evita formule tautologice, în denumirea frecvent

[1] *Idem*, p. 21.

[2] M.ȘT. MINEA, C.F. COSTAȘ, *op. cit.*, vol. I, p. 48 și urm.

[3] D.D. ȘAGUNA, *op. cit.*, p. 1.

[4] L. SAIDJ, J.-L. ALBERT, *Finances publiques*, 5e éd., Ed. Dalloz, Paris, 2007.

[5] M. COLLET, *Droit fiscal*, Ed. Presses Universitaires de France, Paris, 2007.

întâlnită drept financiar public, datorită caracterului exclusiv public al obiectului acestei reglementări. Vom prelua orientarea din literatură ce distinge în cadrul acestei ramuri între dreptul bugetar^[1] și dreptul fiscal^[2], pentru a confirma mai degrabă autonomia acestuia din urmă.

§2. Definiția dreptului financiar

Dreptul financiar denumește ansamblul normelor juridice care reglementează, în regim de drept public, constituirea, gestionarea și utilizarea resurselor financiare ale instituțiilor publice, precum și controlul financiar de interes public.

Dreptul financiar asigură norma de reglementare pentru relațiile sociale privind constituirea și utilizarea finanțelor publice. *Raporturile de drept financiar* pot fi: raporturi juridice *bugetare*, raporturi juridice *fiscale*, raporturi juridice *de creditare*^[3].

Secțiunea a 2-a. Izvoarele dreptului financiar

Normele juridice de drept financiar sunt numeroase și variate ca forță juridică.

§1. Norme constituționale

La nivel constituțional este consacrat principiul contributivității obligatorii, prin art. 56 din Constituție, intitulat *Contribuții financiare (1) Cetățenii au obligația să contribuie, prin impozite și prin taxe, la cheltuielile publice. (2) Sistemul legal de impuneri trebuie să asigure așezarea justă a sarcinilor fiscale.*

Constituția dezvoltă în Titlul IV – *Economia și finanțele publice* – principiile generale de organizare a finanțelor publice. Conform art. 137 alin. (1), *formarea, administrarea, întrebuințarea și controlul resurselor financiare ale statului, ale unităților administrativ-teritoriale și ale instituțiilor publice sunt reglementate prin lege.* În acest sens, se instituie principiul legalității și se stabilește cadrul formal pentru reglementări detaliate.

[1] I. BOSTAN, A. MORARIU, I.M. COSTEA, *Drept bugetar*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 2005.

[2] D. ȘOVA, *Drept fiscal*, Ed. C.H. Beck, București, 2011.

[3] D.D. ȘAGUNA, *op. cit.*, p. 6.